

Dansens og musikkens rødder 2

Peder Skyt fra Fyn, Springfort fra Vejle og Svejtrit med krydsede ben fra Lolland

Af Per Sørensen

Peder Skyt fra Fyn nr. 409 i "358" og Springfort fra Vejle nr. 533 i "358" er i musik og dans næsten identiske, og oprindelig troede jeg, at Springfort fra Vejle var opkaldt efter dansen, og Peder Skyt var opkaldt efter den person, som holdt meget af at danse denne Springfort. Det kom dog ikke til at holde stik, hvad Peder Skyt angik. Tit har jeg tænkt, hvor kunne det være spændende at vide noget mere om de mennesker, der har lagt navn til nogle af dansene, i det her tilfælde Peder Skyt, og her var det ikke vanskeligt, da Peder Skyt ikke var en virkelig person, men en fiktiv viseperson, kendt fra en af datidens meget populære viser om "Peter Schütt i barndoms alder".¹

Her kommer visen om Peter Schütt eller Peder Skyt som han kom til at hedde på Fyn.:

Peter Schütt

Allegretto.

Pe - ter Schütt i barn - doms al - der tænk - te alt på
 list og sving, man - gen bit - ter tå - re fal - der
 fra hans mo - ders kin - der ned selv hans læ - rer
 kun - de ej fø - re ham på dy - dens vej

1. Peter Schütt i barndoms alder tænkte alt på list og sving, mangen bitter tåre falder fra hans moders kinder ned. Selv hans lærer kunde ej føre ham på dydens vej.
2. Da han voksen nu var bleven, skulde han i lære ud. Ikke han af flid blev dreven, derfor snart han skejed ud. Tømmerhåndværk lærte han, drog derpå i fremmed land.
3. Længe sværmed han omkring, levede i sus og brus, lærte kende mange ting, piger, spil og fulde krus. Efter lange vandretid kom han til forældre blid.
4. Ja, i deres stille kæde leved han med dem så fro; han forskønned deres glæde, og de følte amens ro. Men hvad skete, - midt i fred fulgte dobbelt bitterhed.
5. Peter elskede en kvinde, lovede hende troskabspagt, kort de kun tilsammen finde kærlighedens tryllemagt. Snart var glædens tid forbi, Peters hjerte lukkes i.
6. Han en ung uskyldig pige lokker i sit fugle net. Smigers ord foruden lige fangede hans offer let; thi hun gav sig i hans vold for at drikke smertens skål.
7. "Vil du mig til ægte have, må du løftet give mig, at du dødens gift må lave; da først er jeg lykkelig. Dø må først min egen viv, du må korte hendes liv."
8. Katarina først blev bange, gysen blegned hendes kind; men han vidste snart at fange hendes uerfarne sind. Ængstelig hun vandred ud, fulgte sin forførrers bud.
9. For nu konen at besøge triner hun i stuen ind; ingen trussel kan forøge stemmen i det indre sind. Pigen føler ak og ve, beder om en smule te.

10. Mens den arme kone henter
mælk til teen udenfor,
giften hun i koppen hælder,
som til konen rede står.
Snart hun føler smertens brod,
straffen venter sværdets od.

11. Dog det er jo skæbnens veje,
underlig de føre os;
retfærd's vægtskål lønnen veje,
tung er lastens bitre kors.
Schütt og Katarina fandt
dødens dom på et skafot.

12. Der de straffen monne lide
for det grumt begangne mord.
Der de ved hinandens side
for en fælles dommer står.
Skrækkelig det var at se.
Herre, lad din vilje ske !

13. Når man vandre tro hernelen
og gør stedse ret og skel,
da vi nyde sjælefreden,
som os bringer fryd og held.
Da vi føle smertens ej,
som ledsager lastens vej.

Under visen står der: "efter det tyske ved H. G. K. Sommer". Jeg har forhørt mig på Deutsches Volksliedarchiv i Freiburg, om de kendte visen; men det gjorde de ikke. Derimod havde de en vise fra Thüringen "Lina ging Einstmal spazieren" med samme melodi som Peter Schütt². H. G. K. Sommer var den danske oversætter, og om ham kan der fortælles følgende: Hans Georg Krog Sommer blev født i Norge 1792, og efter at have taget studentereksamen i Helsingør gav han sig af med at være sproglærer. Efter nogle år i Jylland kom han til København, hvor han begyndte at skrive digte og viser til forskellige aviser og ugeblade. En samtidig kollega siger om ham: "Ved sin digten drev han det aldrig videre end til rimeri, men han havde stor modtagelighed for det poetisk skønne.....". Han har ligeledes oversat nogle romaner fra tysk og været medudgiver af et morskabsugeblad. Han døde ugift d. 30. juni 1864 i København.³

Melodien må have været almindelig kendt på den tid, da jeg tit har mødt den i gamle spillemands-bøger og som oftest knyttet til Springfort. På samme måde har man også brugt melodien til andre viser, i "Folkets Sangbog" er der 2 andre viser med samme melodi. Den ene er "Kejser Napoleons rejse", og den anden er "Attentat på Frederik VI's Buste i Eksercerhuset"⁴. Skillingviserforfatteren Julius Strandberg har brugt melodien til en skillingviser om "Mordattentatet på Kejser Wilhelm", skrevet den 13. maj 1878.⁵

På Lolland har melodien også været brugt til Springfort, og jeg vil her lade den navnkundige Nanna Gandil fra Hilerød selv fortælle. Her i et uddrag af en artikel bragt i Hjemstavnsliv 1970:

Nanna Gandil 1892-1981.

" Som ganske ung gymnastikstuderende kom jeg i F. F. F. og blev der opfordret til at lave et indsamlingsarbejde på Lolland, hvor far nu var præst; det var ikke noget stort udbytte, den sommerferie gav, det blev kun til "Svejtrit med krydsede Ben", og den

hentede jeg hos vor nabo, murer Rasmussens kone. Hun kviede sig længe: "Je kaad'in, je haar so manne Oreknuer op aa ne a Benene," men hun måtte til det, og da hun var kommet i gang, gik det storartet, hun svingede mig rundt på vor græsplæne, så græs og grus stod om ørene på os, alt imens hun sang til, det var melodien til "Peter Schütt i Barndoms Alder". Dansen er beskrevet i "Gamle danse fra Lolland-Falster" under navnet "Polka Svejtrit" og med en anden melodi. Murer Rasmussens kone var fra Vignæs, og der hed dansen "Svejtrit med krydsede Ben" og blev danset med stigende tempo, så til sidst kun de skrappeste kunne hænge med....." ⁶

Til slut kan jeg nævne, i forbindelse med Springfort fra Vejle Vesteregnshæftet, at der i udgiveren H. H. Hansens eget hefte er tilført 2 linier med håndskrift, der godt kunne minde om et lille danserim, der både kan synges på første og anden del af melodien. Der står således :

Kender du lille Anne Sofie
som i søndags gik til bal.

Måske er det ikke noget danserim, men blot begyndelsen på endnu en vise til denne melodi. Jeg har ikke kunnet finde nogen vise eller andet om disse 2 linier; men måske er der andre, der ved noget?

Kildehenvisninger:

- 1 "Folkets Sangbog" af N. K. Madsen-Stensgaard. Wilhelm Hansens Musik Forlag 1903 - side 706
- 2 Oplysningerne er fra Prof. Dr. Holzapfel. Deutsches Volksliedarchiv - Freiburg
- 3 "Dansk biografisk Lexikon" C. F. Bricka. København 1887 - 16. bind - side 148
- 4 Samme som note 1 - side 653 og side 622
- 5 "Visemageren" af Iørn Piø. Strandbergs Forlag 1994 - side 75
- 6 "Et langt liv med folkedans" af Nanna Gandil. Hjemstavnsliv nr. 3 & 4 - 41. årgang 1970